

A HELYI IFJÚSÁGPOLITIKA KERETEI

A Képviselői Információs Szolgálat Infojegyzete a helyi, települési ifjúsági munka, mint a helyi ifjúságpolitika nemzetközi, jogi és szervezeti kereteit mutatja be.

- Az ifjúsági munka fiatalokkal és a fiatalokért történik, célja a fiatalok társadalom-tanulási (szocializációs) folyamatának segítése; nemformális/ informális tanulási forma; szociális, szabadidős-kulturális, oktatási tevékenységek sora; támogatja a társadalmi és politikai részvételt és a fiatalok helyi problémáival foglalkozik.
- Az Európai Unió Ifjúsági stratégiája, az Ifjúsági Garancia Program, az Erasmus+ program támogatja a helyi ifjúsági együttműködéseket.
- 2016-ban Magyarországon a fiatalok problémái leginkább az anyagi nehézségek, a létbizonytalanság, a szegénység, a kiszámíthatatlanság, a céltalanság és a munkanélküliség voltak.
- Szakértők szerint a fiatalok politikai részvétele hazánkban történeti és szociológiai sajátosságok miatt alacsony, alattvalói és nem állampolgári szocializáció jellemző rá. A nyugat-európai demokratikus szocializációs modell nem alakult ki nálunk.
- Azokon a településeken, ahol a közigazgatás rendszeres kapcsolatban áll a fiatalokkal, magasabb a politikai és társadalmi részvétel.

Szociológusok szerint az ifjúsági munka a fiatalokkal, illetve közösségeikkel közvetlenül, sajátos terepeken végzett, az életkorhoz kapcsolódó szükségletek kielégítésére szolgáló, a szocializációt támogató tevékenységek rendszere (Tóbiás, 2019). Az Európai Bizottság ifjúsági munka értékeiről szóló jelentése szerint az ifjúsági munka a fiatalok által, a fiatalokkal és a fiatalokért végzett társadalmi, kulturális, oktatási és politikai tevékenységek széles körét foglalja magában (EC, 2014), az ifjúsági munkáról szóló kiadványuk az önkéntességet és a személyes és társas fejlődésüket szolgáló nonformális és informális tanulási folyamatokat emeli ki meghatározó elemeként (EC, 2015). Wootsch Péter ifjúságpolitikus kiemeli, hogy az ifjúsági munka része a fiatalok társadalmi és politikai részvételének támogatása; a fiatalok problémáinak helyben történő megoldásainak megtalálása (Wootsch, 2009).

Az ifjúságügynek sok európai országban kiépült intézményrendszere van, de jelentős része önkéntes tevékenységen keresztül zajlik. A települési ifjúsági munkát önkormányzati, egyházi vagy civil szereplők végzik.

A helyi ifjúságpolitika célcsoportja a fiatalok. A fiatalság meghatározása nem azonos a gyerekekkel (0–18), hanem a kortárs csoport megjelenésétől a másokért való felelősségvállalásig terjed (8–30). Korcsoportos meghatározása nehéz, mert egyszerre jelent státuszt, élethelyzetet, értékorientációt, szokásokat és identitást. A szakpolitikusok által készített ifjúsági stratégiák leginkább a 15–29 éves korosztályra fókuszálnak (Déri-Gulyás, 2017).

A HELYI IFJÚSÁGÜGY KERETEI EURÓPÁBAN

Az európai ifjúságügy fundamentumainak egyike az Európai Unió Alapjogi Chartája, a Bizottság 2011-ben elfogadott az EU gyermekjogi ütemterve (COM(2011)60), valamint [Jogok, egyenlőség és polgárság \(2014–2020\) program](#), amelyek védik és támogatják a gyermekek jogait. Az Európa 2020 stratégia fiatalokkal kapcsolatos célkitűzései: a korai iskolaelhagyás arányának csökkentése, diplomát szerzők arányának növelése, átfogó programcsomag kidolgozásának ösztönzése (COM(2010) 2020).

Az EU 2009-ben elfogadott ifjúsági stratégiája adja az ifjúságügy elsőszámú keretrendszerét (COM(2009) 200). A stratégia legfőbb célja a fiatalok munkaerőpiaci és oktatási esélyegyenlőségének növelése, az aktív állampolgárok, a politikai részvétel arányának növelése

volt a fiatalok körében. A stratégia folytatása a 2019 és 2027 közötti időszakra szól. Ennek az **Európai Unió Tanácsának** 2019-es állásfoglalásában megfogalmazott jelszavai: a **bevonás** (részvétel növelése), **összekapcsolás** (együttműködés), **felhatalmazás** (aktív szerepvállalás növelése) (9149/19). A stratégia meghirdeti az **Unió Ifjúsági Párbeszédet**, amely a fiatalokkal és ifjúsági szervezetekkel folytatott strukturált párbeszédet jelenti.

A helyi ifjúsági munka szempontjából alapdokumentumnak számít az **Európa Tanács** Have your say! kiadványa (COE, 2015).

A két legfontosabb ifjúságügyi EU-s program az **Ifjúsági Garancia Program** és az **Erasmus+**. 2013 áprilisában a Tanács elfogadta az **ifjúsági garancia létrehozásáról** szóló ajánlást (2013/C 120/01), amely átfogó, oktatási és foglalkoztatási intézkedések kombinációjával az ifjúsági munkanélküliség csökkentését, a fiatalok élethelyzetének javítását célzó rendszer. Az **Ifjúsági Garancia Rendszer** (IGR) a 15–24 év közötti **nem tanuló, nem dolgozó fiatalok** (NEET) számára teszi lehetővé, hogy a munkaügyi kirendeltség meghatározott időn belül lehetőséget ajánljon fel az elhelyezkedésre vagy a tanulásra.

Az **Erasmus+ program** (2014–2020) feladata az egyéni mobilitási projektek, az innovációt és bevált gyakorlatok megosztását célzó együttműködések, oktatás- és ifjúságügyi reformok támogatása (pl. **E+ Ifjúság**). Célja, hogy lehetőséget teremtsen a fiataloknak közösségi önkéntes vagy szakmai projektmunkákban való részvételre. A **2021–2027 közötti időszakra szóló új Erasmus programra** irányuló javaslatban (COM(2018)0367) megemelik a rendelkezésre álló költségvetést. A javaslat egyik célja, hogy a **Discover EU** utazási programon keresztül erősödjön az európai identitás. Az Erasmus+ részeként 2016 decemberében megalakult az **Európai Szolidaritási Testület** (ESC). A program lehetőséget biztosít a 18–30 év közötti fiataloknak, hogy saját hazájukban és külföldön önkéntes munkát vállaljanak, projektmunkában vegyenek részt.

A **Europe Goes Local** (EGL) projekt az Erasmus+ Programhoz kapcsolódó pályázatkezelésért felelős nemzeti irodák közötti együttmű-

ködés. A települési ifjúsági munka minőségfejlesztését tűzte ki célul. A stratégiai együttműködés keretében 2019-ben adták ki a települési ifjúsági munka minőségének növeléséhez ajánlásokat megfogalmazó Kartát (EGL, 2019).

2020. májusában a **Tanács és a tagállamok kormányainak képviselői** következtetéseket fogadtak el a **kis településeken élő fiatalok lehetőségeinek bővítéséről** (ST 8265/2020 INIT).

A Covid-19 járvány árnyékában, **2020. decemberében tartották meg a 3. Európai Ifjúsági Munka Konferenciáját** (EYWC, 2020), amelynek célja az **ifjúsági munka európai fejlesztési tervének** (EYWA) megvalósítása, az ún. **Bonni Folyamat** elindítása. A résztvevők zárónyilatkozata útmutatót és javaslatokat tartalmaz helyi, nemzeti és európai szinten a Bonni Folyamat megvalósításáért.

HAZAI IFJÚSÁGPOLITIKAI KERETEK

Magyarországon a két legjelentősebb hazai ifjúságügyi dokumentum a **Nemzeti Ifjúsági Stratégia** (NIS 2009) és az **Új Nemzedék Jövőjéért Program** (UNP 2012). A NIS az ifjúságot érintő problémákat (**lakhatás, demokratikus döntéshozatalban való részvétel, érdekvégyesítés, esélyegyenlőség**) ismertette és ezek kezelésére tartalmazott intézkedéseket. Az UNP az azonosított problémák és megoldásuk terén a **főváros és vidék közötti egyenlőtlenségek csökkentésére, valamint a kisebb településeken élő fiatalok, helyzetének és lehetőségének javítását** tűzte ki célul.

A **helyi ifjúsági munka szempontjából irányadó a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény**, amely az önkormányzatok kötelező feladatává tette a helyi ifjúsági feladatellátás, ifjúságpolitika megszervezését.

Az ifjúsági korosztályt érintő programok támogatását és **finanszírozását** az 1995-ben létrehozott **Gyermek- és Ifjúsági Alap** (GYIA) végzi. A **Nemzeti Együttműködési Alap** (NEA) Új nemzedékek jövőjéért kollégiuma működési, és szakmai kerettel támogatja az ifjúsággal foglalkozó civil szervezeteket.

2012-ben indult az **Új Nemzedék Központ (ÚNK)**, amely az ifjúsáspolitikai háttérintézményeket fogta össze. **2016-ban, az Új Nemzedék Újratöltve** projekt indulásakor az ÚNK jogköreit az **Erzsébet Ifjúsági Alap (EIA)** vette át, amely komplex ifjúsági fejlesztéseket tűzött ki célul. Az EMMI **Család-és ifjúságügyért Felelős Államtitkárság** és 2020. januárjától Rácz Zsófia fiatalokért felelős helyettes államtitkár feladata a Kormány ifjúsággal kapcsolatos szakpolitikájának képviselője. Az EMMI 2017-ben jelezte, hogy készül a Stratégia a fiatalokért című dokumentum, amely egyelőre nem került benyújtásra. A szakértők szerint az intézményrendszerre az állandó esetlegesség, a változások, a „folytonos megszakítottság”, a projekt- és nem stratégiavezéreltség jellemző (Oross, 2016).

A 2012 végén létrehozott **Nemzeti Ifjúsági Tanács (NIT)** a magyarországi ifjúsági szervezetek ernyőszervezete és fóruma; amelynek célja a hazai és nemzetközi párbeszéd megteremtése. Feladata az ifjúság és az ifjúsági szervezetek érdekképviseletének ellátása, az ifjúsáspolitikai formálása és alakítása (NIT 2020).

A **Magyar Ifjúsági Konferencia (MIK)** a hazai és határon túli magyar fiatalok, ifjúsági intézmények évente kétszer ülésező egyeztetési fóruma. Az ifjúsággal foglalkozó szakmai civil szervezetek közül jelentősek: **International Youth Worker Trainers Guild (IYWT)**, **Emberi Jogi Nevelők Hálózata (EJHA)**, **Ifjúsági Szolgáltatók Országos Szövetsége (ISZOSZ)** és a **Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság (GYIÖT)**.

PROBLÉMÁK ÉS MEGOLDÁSOK HELYBEN

A 2016-os mikrocenzus adatai szerint a 15 és 29 év közötti **fiatalok száma 1,72 millió (18%)**. Tízből hét fiatal városokban él, a korosztály 16,8%-a fővárosi (KSH, 2017). A kis-településeken lakó fiatalok aránya 30%. Budapesten a 20–29 éves korosztály van jelen a legnagyobb mértékben, a középiskolás korosztály azonban alulreprezentált.

A migráció **intenzitása fiatal felnőttkorban csúcsosodik ki** a munkahelyi, továbbtanulási és párválasztási döntéseknek köszönhetően. Az országon belüli vándorlásra jellemző, hogy

rövid távolságokra történik, a korábbi szuburbanizációs tendenciák árnyalódtak. A migráció a kisebb települések felől a városok felé irányul, a kevésbé fejlett északi, észak-keleti és déli régiók felől a középső és nyugati országrészek felé mutat (Bálint-Obádovics, 2018). Az elvándorlás gazdasági motivációi mellett a külföldi nyelvtanulás, a szakmai fejlődés és a tapasztalatszerzés a legfontosabb szempont (Gödri, 2018).

A „Magyar Ifjúság 2012” kutatás adatai szerint 15–29 évesek 24%-a hosszú távra (5 évnél hosszabb időre) kívánt elköltözni az országból (Ruff, 2013). A **2016-os ifjúságkutatás eredményei** szerint a **15–19 évesek 33%-ának, a 20–24 évesek 38%-ának, a 25–29 évesek 28%-ának voltak külföldi terveik**. A férfiak, a 20–24 év közöttiek, a szakiskolások, a megyeszékhelyeken és községekben élők, a munkanélküliek tervezik elhagyni az országot legnagyobb százalékban, a jobb megélhetés jegyében (Bokányi-Györgyovich-Pillók, 2018).

Az **oktatásban a középiskolai végzettséggel rendelkező fiatalok túlsúlya a jellemző**. Jelentős a különbség az alapfokú és a felsőfokú végzettségük arányaiban. A diplomások aránya a megyeszékhelyeken 20%, a falvakban 10% (Gulyás-Déri, 2017). **Az egyenlőtlenségek szempontjából a fiatalok közt az életésélyek polarizációja** figyelhető meg, a fiatalok csoportjainak két véglete közti különbség növekszik; vannak, akiknek esélyük sincs a hátrányos helyzetből való kitörésre. A szegénység szempontjából a fiatalok sérülékenyek: 2019-ben a relatív szegénységben élő (jövedelmi medián 60%-a alatt) 16–24 évesek aránya 23,5% volt (a teljes népességben 18,9%) (Eurostat). Az **ifjúsági munkanélküliség szintje** 2020. novemberében hazánkban 11,6%, míg az Európai Unió átlag 17,5% volt (Eurostat). A 20–29 évesek foglalkoztatottsági rátája 2019-ben Magyarországon 64,1% (EU-s átlag 63,6%) (Eurostat).

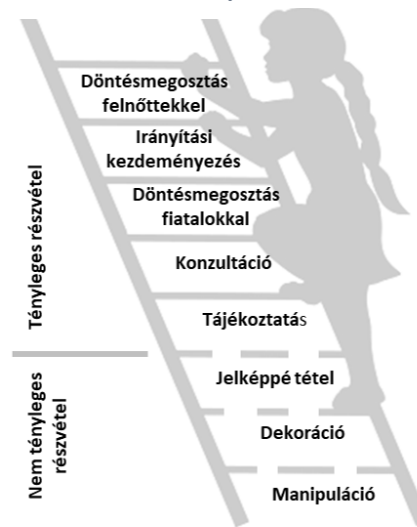
A 2016-os ifjúságkutatás felmérése szerint a **fiatalokat problémái az anyagi nehézségek, a létbizonytalanság, a szegénység, a kiszámíthatatlan jövő és a céltalanság, a munkanélküliség és az elhelyezkedési nehézségek, az alkohol és a drog (Gábrity-Molnár-Morvai, 2018)**.

Az ifjúságpolitika és ifjúságkutatások egyik központi kérdése a **fiatalok társadalmi-politikai részvétele**. Általánosságban elmondható, hogy a **részvétel formális keretei nem vonzóak a fiataloknak** (Gulyás-Déri, 2017).

Szakértők (Oross-Szabó, 2019) szerint a család és az oktatási intézmények nem töltik be megfelelően a feladatukat a politikai szocializációban, „**alattvalói és nem állampolgári szocializáció**” történik. Szerintük a magyar hierarchikus döntéshozói modell nem vonja be a gyerekeket az őket érintő kérdésekbe, nem tanítanak érdekérvényesítést; majd az iskolaelhagyással az állampolgári szocializáció meg is szakad. A pártok világába nincs „előszoba”, a pártok ifjúsági szervezeteit kiüresedettnek tartják. Szemléletváltást, **az iskola légkörének kinyitását, órai és utcai workshopok tartását és politikai közösségi élmények biztosítását ajánlják a változáshoz**. Az alulról jövő állampolgári kezdeményezések (pl. [Független Diákszövetség](#)) és az online világban megjelenő cselekvéseknek nagy jelentőséget tanúsítanak. Ezek a nonformális tanulási lehetőségek teret adnak, összekötnek, átrajzolják a politikai szocializációt és vitakultúrát hoznak létre.

Roger Hart alkotta meg az ifjúsági részvétel 8-as létráját, amelynek alsó 3 lépcsőfoka még nem jelent **tényleges részvételt**, hanem arról szól, ahogy a hatalom felhasználja fiatalokat. A valódi részvétel lépcsőfokai az **információhoz juttatással kezdődnek és a tényleges irányítást és döntést kézben tartó fiatalok döntésmegosztási kezdeményezésével zárulnak** (Bánszegi, 2009).

1. ábra: Az ifjúsági részvétel létrája Hart nyomán

Forrás: [Infoszolg/Bánszegi, 2009](#)

és prioritásokat a helyi sajátosságokhoz kell igazítani. A **véleménycsere, egyeztetések, együttműködés partnerségi kapcsolatokat hoznak létre**.

A kapcsolattartás formái lehetnek: ifjúsági kerekasztal, diáktanács, gyűlés, diákönkormányzat, érdekegyeztető fórumok, ifjúsági referensek, ifjúsági munkás (Gulyás-Déri, 2017).

Azokon a településeken, ahol ifjúsági érdekvéleményesítő szervezetek találhatók, és a közigazgatás intézményesített, rendszeres kapcsolatban áll a fiatalokkal, ott a politikai érdeklődésük (2,65) és politikai részvételük (a választáson való részvételt tekintve (25%) magasabb az országos átlagnál (1,8 illetve 23%) (Oross, 2016).

Helyben kerülhet sor a **települési ifjúsági stratégia és koncepció megalkotására**, amelyben szerepet kell kapnia a helyi fiataloknak, civileknek és az önkormányzat szereplőinek. A tervezet megalkotásakor a célokat

Források:

- Oross Dániel - Szabó Andrea: A politika és a magyar fiatalok Progress 2019
- Demográfiai Portré 2018 KSH NTKI 2018
- Magyar fiatalok a Kárpát-medencében Magyar Ifjúságkutatás 2016 [Kutatópont 2018](#)
- Déri András - Gulyás Barnabás: Helyben hogyan? [GyIÖT 2017](#)
- Nagy Ádám (szerk.): Margón kívül - magyar ifjúságkutatás 2016 [Excenter 2018](#).
- 25 év Jelentés az ifjúságügyről [Iuvenis 2016](#)
- Bánszegi Zsuzsa: A fiatalok társadalmi részvétele
- Wootsch Péter: Otthonosan itthon: települési ifjúsági munka - az otthonosság megközelítései, Mobilitás 2009

Készítette: Máté Olga
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-6486